

HUSFÖRHÖRSLÄNGDEN

Jag har i de tre föregående artiklarna gått igenom födelse-, död- och vigselböckerna. Alla tre viktiga källor vid släktforskning. I denna del kommer vi in på husförhörslängden som är det dokument som trots allt är det allra mest givande för att kunna följa en person genom livet. I husförhörslängden skrevs församlingens befolkning in, oftast indelat efter rote, och sedan gårdsvis.

Svenska kyrkböcker grupperas efter bokstäver, husförhörslängder har bokstav A. Den äldsta volymen för församlingen får beteckningen AI:1, och nästföljande AI:2 och så vidare.

Kalmar stadsförsamling AI:1	Husförhörslängd	1773	1780
Kalmar stadsförsamling AI:2	Husförhörslängd	1781	1819
Kalmar stadsförsamling AI:3	Husförhörslängd	1781	1789

Husförhörslängden är primärkälla för vilken gård/fastighet personen bodde på och personens kristendomskunskap samt läskunnighet. Alla andra uppgifter så som namn, födelse- och dödsdatum etc. är sekundära uppgifter som bör kollas mot födelse- och dödsbok. Det är inte alls ovanligt att framför allt födelsedatum och födelseort kan vara felaktiga, men även dödsdatum kan vara felaktigt angivet.

Som släktforskare med svenska anor kan du känna dig privilegierad, för husförhörslängder finns endast i Sverige och Finland. I Finland tack vare att det tidigare var en del av det svenska riket. Ingen annanstans i världen har det funnits ett liknande upplägg av dokumentation över befolkningen.

I Norge får man istället använda sig av de så kallade Folketellingen, det vill säga folkräkningen. Den första genomfördes 1769, men sedan tog det hela 32 år innan nästa kom 1801. Dessa folkräkningar är ögonblicksbilder, och som du förstår hann folket flytta runt en hel del mellan folkräkningarna. Totalt har det genomförts 22 folkräkningar i Norge, oftast med tioårs-intervall.

Även i Danmark får man förlita sig till folkräkningarna, eller folketællinger som det heter på danska. Den första genomfördes 1787, sedan dröjde det även här till 1801 innan den andra folkräkningen genomfördes. Skillnaden mot Norge är att i Danmark genomfördes folkräkningarna mer frekvent, som regel vart femte år.

VARFÖR HUSFÖRHÖRSLÄNGD?

”Öfwer Socknefolket, under by och bolag, fördeeld i wisse Columeer, ther uti hwars och ens, som läsa kan, framsteg i Catechismi lära, beskrifwit warder.”

1686 års kyrkolag, kapitel 24 § 8. Det var här det hela började med det som vi känner som husförhörslängder. Att föra längd över Sveriges befolkning har gjorts tidigare men då var det ur ett ekonomiskt perspektiv – hur mycket varje person skulle betala i skatt. I dessa så kallade mantalslängder och jordeböcker är bara de personer som var belagda med skatt namngivna. Därför saknas exempelvis hustruns och barnens namn.

Husförhörslängden skrev ur ett helt annat perspektiv. Här skulle man istället dokumentera varje persons kunskaper inom kristendom och läskunnighet. Det var viktigt att församlingens medlemmar kunde läsa, annars kunde de ju inte läsa bibeln och bli goda kristna. I en del församlingar skrevs barnen först in vid sex års ålder då de började lära sig att läsa, men oftast antecknades de redan vid födseln.

1726 kom konventikelplakatet som huvudsakligen var en åtgärd mot privata bönemöten i hemmen hållna av frireligiösa rörelser. Men samtidigt lagstadgades husförhören – att prästerna en gång per år skulle förhöra sina församlingsmedlemmar.

Redan under 1620-talet införde Johannes Rudbeckius påbud om förande av husförhörslängd i Västerås stift. Därför kan vi idag hitta några av landets äldsta husförhörslängder i Västmanland och Dalarna. I resten av landet skulle det dock dröja. Även efter ordinationen i 1686 års kyrkolag skulle det i vissa delar av landet dröja ända fram till mitten på 1700-talet innan husförhörslängderna började föras.

I en del socknar har det förekommit bränder i kyrka och prästbostad och äldre tiders böcker har då förstörts. Det brukar även diskuteras om äldre böcker slängdes när nya påbörjades vilket verkar vara fallet i Lunds stift. I övriga delar av landet tror jag dock att det är mer sällsynt att en bok skulle ha slängts, i många fall är det nog så att det inte har existerat någon äldre volym än den som idag är bevarad.

HUR HUSFÖRHÖRET GICK TILL

Till och börja med kunde själva husförhöret ske på lite olika tider på året. En del präster valde att lägga förhöret efter friveckan som började den 29 september vid Mikaelitid enligt legostadgan från 1664. 1833 flyttades datumet fram till den 24 oktober. En vecka senare, den 1 november hade drängarna och pigorna infunnit sig på sina nya arbetsplatser och prästen kunde skriva in folket utan att behöva ändra för mycket i efterhand.

Enligt en del valde prästen att lägga husförhöret mellan fjärde söndagen i fastan och påsk. Kikar man runt lite i husförhörslängderna ser man att det även var vanligt att hålla husförhöret under sommar-månaderna juni, juli och augusti. Naturligtvis var det trevligare för prästen att resa runt i socknen när det var varmt och skönt ute.

Förr var både socknarna på landet och städerna indelade i rotar. Det vanliga var att man samlades per rote när det var dags för husförhör.

Själva förhöret kunde börja vid nio på morgonen och inleddes då med gemensam sång. Därefter var det bön. Sen började förhöret och vanligtvis fick alla närvarande läsa varsin vers ur bibeln. Därefter följde frågor för att avgöra folkets kunskaper i kristendom. Framåt 12-tiden blev det rast, och efter den kunde prästen ställa frågor som det var fritt fram för den som ville att svara på och på så sätt visa sina goda kunskaper i kristendom.

Under själva förhöret bedömde prästen läskunnighet och kunskapsnivå i kristendom och antecknade detta i husförhörslängden. Prästen kunde även använda en kladdbok när han var på plats som han sedan förde över uppgifterna från till den rätta husförhörslängden.

Det är inte heller svårt att tänka sig att prästen i förväg hade skrivit in alla gårdar och dess folk i lugn och ro på kammaren i prästgården innan han gav sig ut på husförhör. I vissa husförhörslängder kan man nämligen se att samma gård förekommer på samma sidnummer i längd efter längd.

Många var det säkert som var nervösa inför det stundande husförhöret, och lika glada och uppsluppna var man efteråt. Efter husförhöret var det nämligen fest med ett dignande bord med god mat.

FÖRHÖRET VAR OBLIGATORISKT

Vid husförhöret skulle alla vara närvarande, det var straffbart att utebli. Man kunde exempelvis dömas att sitta i straffstocken utanför kyrkan om man valde att göra något annat dagen det var husförhör. 1765 infördes en skala som talade om vilket straff man skulle få. Här gjordes skillnad på om man bodde på landet eller i staden, om man tillhörde husbondens familj, eller om du var tjänstehjon. Straffet var nu böter eller att sitta i stocken.

Barn som var frånvarande skulle först få en varning och om inte det hjälpte så blev det aga. Straffet att dömas till att sitta i straffstocken togs bort 1841, medan bötesstraff och aga fanns kvar fram till 1888 då lagen gjordes om och det inte längre var straffbart att utebli från förhöret.

VAD SOM BEDÖMDES

Prästens uppgift vid husförhöret var att bedöma var och en inom fyra kategorier; innantilläsning, Katekes, förklaring och begrepp.

Betygen för katekes och förklaring talade om hur goda kunskaper inom kristendomen personen hade. Prästen förhörde på bönerna Fader vår och Ave Maria samt Guds tio budord.

Men det som var än mer viktigt var omdömet för innantilläsning och begrepp. För att kunna vara en god kristen var man tvungen att kunna läsa ur lilla katekesen och bibeln, och med begrepp menades att personen hade reflekterat över det den läst.

Läskunnigheten i Sverige var förvånansvärt god redan under 1700-talet - uppemot 90% kunde läsa. Däremot var det mycket färre som kunde skriva. Skrivkunnigheten spreds inte i Sverige på bred front förrän folkskolan infördes 1842.

Det var husfaderns uppgift att lära barnen läsa, och föräldrarnas gemensamma ansvar att lära barnen grunden i den kristna tron. Därefter tog prästen över undervisningen för att barnen skulle bli redo för sin första nattvardsgång. Om det däremot visade sig att en persons kunskaper i kristendom var allt för svaga vid husförhöret så fick denne inte delta vid nästa nattvardsgång.

HUSFÖRHÖRSLÄNGDEN

Av Daniel Johnsson, Vimmerby

Norra Kvarteret		1774. d. 8. Maji s. m. hölls husförhör hos H. Eric Siöberg från N:o 1 till och med N:o 7. Nord Kvarteret	
N:o 1. Handelsman Anders Brun	39		död
Helena Norbeck	29	b. 1711	abt. d. 14. Sept. 1783.
Sonen Johannes	4		hörd d. 14. Sept. insann. i Stora Katekesen.
Dottern Stina	9	b. 1712	hörd d. 14. Sept. med. Konf. i h. ff. Sp. i den följande art. sp. m. af Arn. L. 2. h. ff. val. h. ff. h. ff. och om hon kommes man!
Dottern Anna	7	b. 1713	sjuklig. har intet begyrt. d. 14. Sept.

ETT TIDIGT EXEMPEL

Här ovan ser du ett exempel på en husförhörslängd från 1754 där husförhöret hölls den 8 maj i Herr Eric Siöbergs hus, Norra Kvarteret i Vimmerby stadsförsamling.

I exemplet ser vi gård nr 1 där handelsfamiljen Brun bodde. Bakom dessa namn döljer sig ett olyckligt äktenskap och en handelsman med klart tvivelaktiga affärsmetoder. Men nu är det själva husförhörslängden vi ska fokusera på:

Allra först står mannen i familjen, i detta fall handelsman Anders Brun. Därefter följer hustrun Helena Norbeck och slutligen barnen. Barnen delas här in i pojkar och flickor, och därefter i fallande åldersordning. Observera att det är just åldern som skrivs in, inte födelseåret. Därefter följer de betyg som prästen delat ut, och slutligen en kolumn för anteckningar.

Åldersuppgiften i dessa tidiga husförhörslängder får man mer se som ett riktmärke. Anders Brun är född 1713, inte 1715 som man skulle kunna tro. Det står inte heller i vilken församling som personerna är födda.

Vi ser i sista kolumnen anteckningen död på fadern, vilket skedde i april, minst två veckor innan husförhöret, vilket stärker min teori om att prästen skrev in alla gårdar och familjer långt innan dagen för själva husförhöret. Vi ser också att dottern Anna är sjuklig.

Källreferens: Vimmerby sfs AI:1 (1753-1785) sida 27

LILLA KATEKESEN

Lilla Katekesen (Der Kleine Katechismus) utgavs första gången år 1529 i Tyskland av Martin Luther. Martin föddes den 10 november 1483 i Eisleben (Sachsen) och blev en präst, munk och teolog med visioner och stark vilja. Lilla Katekesen skrev Martin för att allmänheten på ett enkelt sätt skulle kunna lära sig den kristna tron. Lilla Katekesen som är "kortfattad och kärnfull" är uppdelad i fem delar;

1. Tio Guds bud
2. Trosbekännelsen
3. Herrens bön
4. Dopet och bikten
5. Nattvarden, Husfaderns välsignelse, Bordsbönen och Hustavlan.

Lilla Katekesen är dessutom full av bibelcitater och är helt enkelt en sammanfattning av bibelns viktigaste texter och budskap. Enligt Svenska kyrkan är "Katekes" ett grekiskt ord som har med muntlig undervisning att göra.

Lilla Katekesen hittade snart sin väg till Sverige och den första svenska upplagan tros ha tryckts redan 1544. Lilla Katekesen kom att bli ett viktigt verktyg för att undervisa unga och konfirmander i kristendomskunskap.

Lilla Katekesen användes i skolan ända fram till 1919 då den nya skolordningen avskaffade innantillläsningen i Katekes.

Martin skrev även en Stora Katekes som vände sig till präster och de som skulle lära ut och sprida den kristna tron.

HUSFÖRHÖRSLÄNGDEN

Av Daniel Johnsson, Vimmerby

203 Wä Åg.

Personernas namn, stånd, embete, yrke och näringsfång, (bakstuga-, inhyses- och fattighjon), nationalitet (om främmande), lyten (svagsinta, blinda, döfstumma).	Födelse-			Äktenskap		Koppor	Flyttad		Inflyttnings- datum	Död.
	År	Mån och dag	Ort, (Socken i Län, Stad)	Gift, eller Eaka			från (Socken i Län, Stad, eller pagten i Husförbärsboken)	År, månad och dag		
1/6 Isaksberg										
2/ Eg. Andreas Jonasson	1846	14/7	Reftele	1875		v				
3/ M. Brita Maria Petrusdotter	1854	17/3	Reftele							
1/ L. Olofsdotter	1876	29/7	Reftele			v				14/8/76
3/ L. Oskar Manfrid	1877	22/5	Reftele							30/1/78
6/ L. John Philip	1879	22/7	Reftele			v				

HUSFÖRHÖRSLÄNGD 1800-TAL

1800-talets husförhörslängder är mer detaljerade än tidigare och har förtryckta sidor i boken med bestämda kolumner. Detta exempel är från Wä Ågård i Reftele socken.

Precis som tidigare står fadern först, sedan modern följt av barnen. Nu delar man dock inte längre upp söner och döttrar, utan alla står i kronologisk ordning.

Varje person är angiven med födelsedatum och födelseort. Do betyder i detta fall samma ställe som föregående, med andra ord är alla i familjen födda i Reftele.

I nästa kolumn står det när makarna gifte sig, i detta fall den 16 maj 1875.

Alla i familjen är vaccinerade (v) för koppor förutom lilla Oskar Manfrid som dog endast ett drygt halvår gammal.

När en person styrks i husförhörslängden är det antingen för att denne dog eller flyttade till annan gård eller församling. I Oskars fall ser vi i sista kolumnen att han dog den 30 januari 1878. Även hans äldre syster dog som liten, endast fyra månader gammal den 14 augusti 1876.

Källreferens: Reftele AI:19 (1876-1880) sida 203

Kolumnen flyttad (från) är i detta fall tom, och då vet vi att vi kommer hitta familjen på samma gård i den föregående volymen AI:18. Dessutom vet vi att då inte alla är strukna så finns familjen kvar även i nästkommande volym på Wä Ågård.

Under 1800-talet är det mycket lättare än tidigare att följa en person när denne flyttar runt mellan gårdar och församlingar. Det antecknades både varifrån och när man flyttade in på en gård och när och varthän man flyttade när man lämnade gården. Under större delen av 1800-talet finns det dessutom in- och utflyttningslängder att tillgå om man har tur.

Om en person är struken utan att det står något dödsdatum eller utflyttningsdatum så kan man göra följande steg:

1. Sök igenom utflyttningslängden.
2. Sök igenom död- och begravningsboken.
3. Kika i vigselboken, kanske kvinnan gifte sig och flyttade till mannens församling.
4. Leta igenom aktuell och nästkommande volym, kanske personen bara flyttade till en annan gård i samma församling.
5. Sök i indexerade register om sådana finns.
6. Leta i de närliggande församlingarnas inflyttningslängder. Har man tur flyttade inte personen så långt.

SMITTKOPPOR

I 1800-talets husförhörslängder finns en kolumn som heter koppor. I den noterades vem som hade blivit vaccinerad mot smittkoppor.

Smittkoppor var en av de riktigt stora sjukdomsproblemen under 1700-talet, inte bara i Sverige utan i hela Europa. Man beräknar att omkring 60 miljoner människor dog i Europa under 1700-talet på grund av smittkoppor. Det är klart jämförbart i antal med vad digerdöden skördade under sin framfart på 1300-talet.

Fattig som rik drabbades då sjukdomen spreds både genom direktkontakt med sjuka, via nedsmittade föremål men även genom luften. Den 24 november 1741 avled drottning Ulrika Eleonora av smittkoppor.

Smittkoppor var väldigt smittsamt och hade en hög dödlighet. Oftast var det barnen som drabbades då äldre personer var immuna efter att tidigare i livet varit utsatta för infektionen. Den som blev smittad insjuknade i hög feber och fick värk i kroppen och huvudet. Efter några dagar uppstod så utslagen över hela kroppen, och under en tvåveckorsperiod var man väldigt sjuk. Många var de föräldrar som grät sig till sömns med känsla av maktlöshet när barnen drabbades och led svårt. Utslagen (blåsorna) torkade så småningom ut till skorpor om man överlevde. Men även om man överlevde sjukdomen kunde man få men för livet då man kunde bli blind, döv eller vanställd.

Det första vaccinet mot smittkoppor togs fram av en engelsk läkare vid namn Edward Jenner (1749-1823) i slutet på 1790-talet. Vaccinet började snart massproduceras, och redan 1801 utfördes den första vaccinationen i Sverige. 1816 blev det obligatoriskt i vårt land att vaccinera alla barn mot smittkoppor.

Trots det förekom det under hela 1800-talet utbrott av smittkoppor men nu drabbade sjukdomen mest äldre som inte vaccinerats och som inte drabbats tidigare.

Genom omfattande vaccinering är smittkoppor en av de sjukdomar som vi lyckats utrota i världen (till skillnad mot den fruktade pesten). I Sverige upphörde vaccination mot smittkoppor 1976 och 1980 förklarade världshälsoorganisationen (WHO) världen vara fri från smittkoppor.

FÖRSAMLINGSBOKEN

Folkskolan infördes 1842 i Sverige. Även om det i många små socknar ute på landet skulle dröja många år innan det fanns skolhus med regelbunden undervisning så tog folkskolan över rollen som undervisare i både läsning och religionskunskap. Husförhören hade spelat ut sin roll, och 1888 upphörde tvånget att delta i husförhör. Husförhören fortsatte dock att hållas fram till 1900-talets början, och i vissa enstaka församlingar fortsatte man att hålla husförhör som en trevlig och gemytlig tradition långt in på 1900-talet.

Den 6 augusti 1894 kom en kunglig förordning som ersatte husförhörslängden med församlingsboken. Församlingsboken ser i mångt och mycket likadan ut som husförhörslängden och den fördes ända fram till den 30 juni 1991. I församlingsboken fanns det fortfarande förtryckta kolumner för kristendomskunskap, om man begått nattvard och bevistat husförhör, även om den sista kolumnen sällan är ifylld i de nyare böckerna.

En ny kolumn som tillkom var däremot kolumn nr 2, i vilken man skulle fylla i yrke och lyte. Med lyte menades om personen hade någon form av sinnessjukdom eller om personen var blind, döv eller hade fallandesot (det vi idag kallar epilepsi).

I en del större städer ersattes så småningom församlingsboken med lösbladssystem för att få en mer flexibel hantering. Under de senare åren skrev man inte längre för hand utan på skrivmaskin. På församlingsboken råder en 70-års sekretessgräns eftersom den innehåller personuppgifter som kan vara känsliga. Eftersom vissa församlingsböcker sträcker sig över många år kan det ta lång tid innan de kommer bli publika och tillgängliga via aktörer på internet. Alla församlingsböcker precis som husförhörslängderna förvaras på respektive landsarkiv, och man kan få ta del av dess information om man kontaktar landsarkivet (förutsatt att det då inte är en känslig uppgift).

Den 1 juli 1991 tog Skatteverket över ansvaret för Sveriges folkbokföring efter att kyrkan haft ansvaret i 305 år. Även mantalsskrivningen som tidigare låg till grund för beskattningen upphörde 1991.

BETYGSSKALA

Det fanns inget uttalat betygssystem som var tvunget att användas utan varje präst hade frihet att bruka den skala han själv föredrog. På 1800-talet var det mer vanligt med bokstavsskalor, exempelvis;






A – a – AB – Ba – B – BC – C

Där A – BA var över medel, B godkänt och BC – C underkänt. En annan skala var:





A	God
a	Godkänd
ab	Försvarlig
b	hjälpig
c	Svag

I äldre tider användes istället symboler, streck och punkter för att anteckna kunskapsnivå. Ett bra tips från Per Clemensson är att om du är osäker på skalan så bläddra fram prästfamiljen, den visar som regel alltid vad som är högsta betyg i den aktuella skalan.

Nedan en skala byggd på symboler där figuren byggs på ju bättre läs- och begreppsnivå personen hade. Det överliggande och de yttre "benen" visar på läskunskapen:

	Har börjat att läsa
	Läser svagt
	Läser någorlunda
	Läser försvarligt
	Läser med färdighet

Därutöver la man till ett ben i mitten som visade på begreppsnivån, hur väl man förstod det man läst:

	Har svagt begrepp
	Har någorlunda begrepp
	Har försvarligt begrepp
	Har gott begrepp

Slutligen kunde figuren kompletteras med ett antal punkter. Första punkten lades till om man kunde lilla Katekesen, och sedan ytterligare en punkt för varje av de fem huvudstyckena som man lärt sig. Totalt kunde man alltså få sex punkter.

Denna figur visar en person som läser någorlunda, har gott begrepp och lärt sig lilla katekesen:



VANLIGA FÖRKORTNINGAR

Om nu födelse-, vigsel- och dödböckerna är fulla av latinska ord, så är istället husförhörslängderna fulla av olika förkortningar. Ibland stöter man på präster som hittade på egna förkortningar som verkade självklara när de skrevs ner, men som idag inte säger oss någonting. Som tur är hör det mer till undantagen. Här följer en lista över de allra vanligaste förkortningarna som brukade användas.

Adm	Admitterad
Arr	Arrendator
B/Bst	Backstuga
Br	Brukare - arrendator
D	Dotter
Dito/do	Samma ställe (som föregående)
Dr	Dräng
Eg./Äg	Ägare
H	Hustru
Husm/hm	Husman. Äger huset men inte jorden.
GB	Gamla boken (föregående volym)
Kv/Qv	Kvarter
Lfs	Landsförsamling
mf	med fattigunderstöd eller mantalsfri
Mtl	Mantal
NB	Nästa bok (efterkommande volym)
o.ä.	Oäkta barn, barn fött utanför äktenskap
P	Piga, kan även vissa fall betyda liten flicka
Pag	Pagina – sida i boken
S	Son
Sn	Socken
Sfs	Stadsförsamling
T	Torp eller torpare
t.h.	Till hus – inhyses
u.ä.	Utom äktenskap (se även o.ä.)
†	Död

EXEMPEL UR HUSFÖRHÖRSLÄNGDERNA

Jag tänkte avsluta denna artikel med två exempel ur husförhörslängderna. I det första **Felaktigt födelsedatum** följer vi karamell- och kakförsäljerskan Döfva Maja som dog den 1 augusti 1887 i Vimmerby och omnämndes i flera av landets större dagstidningar. Hon är ett lysande exempel på att man inte ska skriva in födelseuppgifter i trädet så fort man hittar dom i husförhörslängden. Genom att metodiskt följa henne bakåt i tiden hittar vi till slut hennes riktiga föräldrar, och inte de som först verkar vara solklara kandidater.

I det andra exemplet **Hitta platsen** tacklar vi problemet där prästen har varit otydlig med vart en person flyttat in från eller ut till. Vi får där följa Britta Maja Bengtsdotter i jakten på varifrån hon flyttade år 1825.

1. FELAKTIGT FÖDELSEDATUM

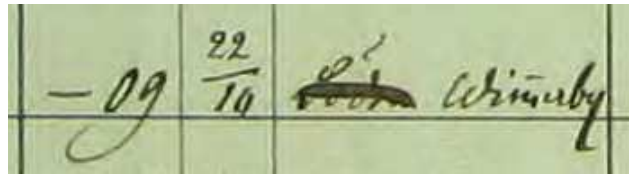
En grundregel för släktforskare: Lita aldrig på det födelsedatum som är angivet i husförhörslängden! Jag tänkte berätta hur jag löste fallet med Döfva Maja i Vimmerby. Gumman dog den 1 augusti 1887, då boende på Båtmansbacken nr 2.

Födelse-	
År	Mån. och dag. Ort, (Söken i Län, Stad).
1809	22 10 Vby

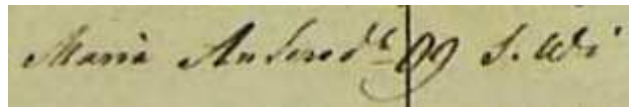
Här står det att Christina Maria är född 22/10 1809 i Vby (Vimmerby). I födelseboken kan vi se att det finns en Stina Maja född den 22 oktober, dotter till Anders Tillberg och Sara Jonsdotter. Nog vore det lätt att anta att det är rätt och skriva in dessa uppgifter i sitt träd, eller hur?

Men vänta lite, vi ska inte ha så bråttom utan vi följer Christina bakåt i tiden genom husförhörslängderna.

I föregående volym AI:13 (1862-1870) sida 17 kan man se att Christina 1847 flyttade in från Eksjö. Men vi ser även en annan intressant detalj. Prästen har först skrivit Södra (Södra Vi) som födelseort, och sedan strukit över det och skrivit Vimmerby:



När vi hittar Christina i Eksjö sfs volym AI:21 (1841-1845) sida 28 så ser vi att födelseorten är angiven till S. Vi (Södra Vi). När vi följer Christina ännu längre bakåt i tiden så kommer vi tillbaka till Vimmerby som hon lämnade 1841. Här står hon också angiven som född i Södra Vi.



Slutligen när vi följt Maria i böckerna kommer vi till Vimmerby sfs AI:7 (1829-1836) sida 103:

Anders Lars Andersson	Sjunde	1799	F
M. Göta Lisa Magnidatter	härbo	-94	
M. Anna Andersdotter	Vby	1817	
M. Hans		1808	
M. Maria Andersdotter	S. Vi	1809	

Här bor hon hos arbetskarl Lars Andersson, och ser ni tredje personen, Anna Andersdotter? Framför

HUSFÖRHÖRSLÄNGDEN

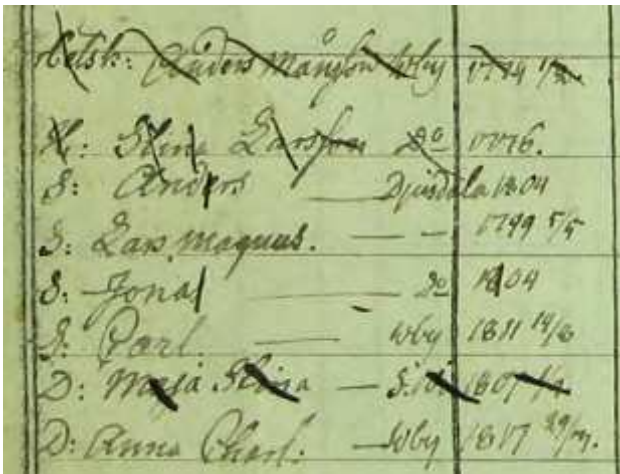
Av Daniel Johnsson, Vimmerby

henne står det sys(ter). Intressant då även vår Maria heter Andersdotter i efternamn. Kan det vara hos sin bror som Maria bor?

Lars Andersson, född 5 maj 1799 i Djursdala är son till Anders Månsson och Stina Larsdotter. System Anna född 22 mars 1817 i Vimmerby är även hon dotter till Anders och Stina. Men vår Maria då? Söker vi i Södra Vi födelsebok efter en Maria dotter till Anders Månsson och Stina Larsdotter så hittar vi en sådan född den 31 mars 1807:



Så i husförhörlängd Vimmerby sfs AI:5 (1816-1824) sida 99 ser vi hela familjen samlad:



Här har vi sonen Lars Magnus som Maria bodde hos senare i livet, lillasystemen Anna och några syskon till förut Maja Stina själv född 1807.

Från att ha varit ett solklart fall att Maja Stina skulle ha varit dotter till Anders Tillberg och Sara Jonsdotter född 1809 i Grägarp Vimmerby, så har vi nu kommit till slutsatsen att hon istället är dotter till Anders Månsson och Stina Larsson född 1807.

Men för att vara riktigt säkra på vår sak, så bör vi se vad som hände med den lilla flickan som faktiskt föddes den 22 oktober i Grägarp. Hon finns med första gången i volym AI:6 sida 197, men det är i nästkommande volym, Vimmerby sfs AI:7 (1810-1816) sida 427 som vi hittar den information vi söker. Maja Stina är struken och angiven som död.

Hemmanets Namn.	Född uti	Hittom ifrån
Grägarp	1781	1800
Anders Tillberg	1781	
Sara Jonsdotter	1786	
Anders Månsson	1799	
Stina Larsdotter	1804	
Maja Stina	1807	
Anna Charl.	1817	

1813 drar rödsoten återigen in över Vimmerby och skördar sina offer. Bonddottern Maja Stina i Grägarp dör av rödsoten den 26 september och begravdes två dagar senare, källa Vimmerby sfs CI:5 (1756-1824) sida 891.

Med detta fall vill jag poängtera hur viktigt det verkligen är att följa en person genom varje enskild husförhörlängd för att man ska vara säker på att det verkligen är rätt uppgifter man hittat så man inte halkar in på fel anor.

Så följ mitt råd som jag inledde med; Lita aldrig på det födelsedatum som är angivet i husförhörlängden. Var tålmodig och gå metodiskt tillväga och följ varje person genom husförhörlängderna.

2. HITTA PLATSEN

När man spårar en person genom husförhørs-längderna stöter man allt som oftast på tillfällen då man inte vet vart personen kommer ifrån eller tar vägen. Det beror inte på att prästen inte har antecknat flyttmålet, utan gjort det så slarvigt att man bara kan tyda några få bokstäver. Än värre är det om in- eller utflyttningslängd saknas för aktuellt år.

Ju bättre lokalkännedom och ju mer man läst in sig på aktuell prästs handstil, ju lättare är det naturligtvis att hitta rätt. Men ibland forskar man i socknar man aldrig rört sig i tidigare och då blir det genast svårare. Dessutom kan prästen ha använt någon form av förkortning som ger problemet ytterligare charm.

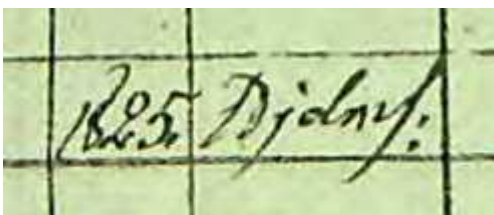
Steg 1) Det vanliga tipset är att om man har några bokstäver som man är säker på – kika i ortsregistret. Ibland skrevs registret av prästen själv (kan även finnas sist i boken), men många gånger finns det även ett maskinskrivet ortsregister att söka i. Försök matcha ihop bokstäverna du har med gårdarna i detta register och se om du inte kan få en träff.

Steg 2) Nästa steg är lite mer tidskrävande. Det gäller helt enkelt att ta ett djupt andetag och sedan bläddra igenom både aktuell och nästkommande volym från pärm till pärm. Ibland måste det helt enkelt göras. Sök efter födelseår så går det fortare.

Steg 3) Fortfarande inte hittat personen? Då har den troligen lämnat församlingen. Här nedan ett exempel i omvänd ordning; 1825 flyttar Britta Maja Bengtsdotter in från... ?



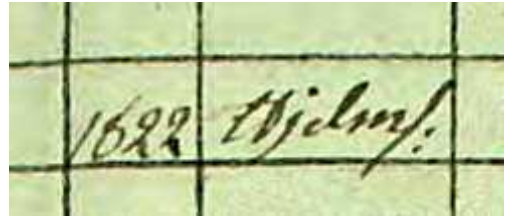
Vrigstad AI:6 (1818-1825) sida 495



Djdnr? Det är inte lätt och tolka varifrån Maja flyttar in ifrån. Då jag själv inte har lokalkännedom runt om Vrigstad, så finns det ett bra knep. Flyttströmmarna mellan de olika socknarna följde ofta ett mönster. Fler personer än Britta Maja måste ha flyttat in från ... Djdnr.

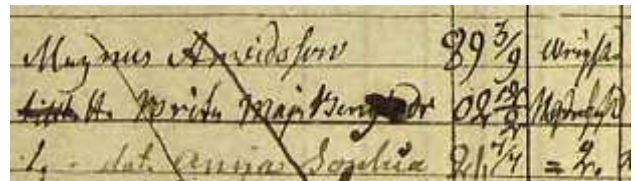
Mitt tips är därför att studera husförhørs-längden och se varifrån andra har flyttat in. Kanske var prästen mer tydlig när han skrev in ortsnamnet vid ett annat tillfälle.

Några sidor tidigare flyttar Zachris in 1822 från Hjelm. OK, så första bokstaven är ett H.



Söker vi i Arkiv Digital på ortsnamn så blir det ingen sökträff på Hjelm, men däremot Hjälmseryd, nämligen Hjälmseryd. Den socknen ligger precis som Vrigstad i Jönköpings län (F). Kikar vi på en karta ligger orten bara drygt en mil söderut från Vrigstad, så det är en stark kandidat.

Självklart saknas utflyttningslängd för 1825, det år som Britta Maja lämnade Hjälmseryd. Som tur är så består aktuell volym AI:9 (1820-1826) endast av 280 sidor, och efter en stunds letande hittar vi faktiskt Britta Maja på gården Nässia:



Hjälmseryd AI:9 (1820-1826) sida 23

Så med lite fantasi och detektivarbete kan man lösa att **Djdnr = Hjälmseryd**.

När in- och utflyttningslängder saknas, och prästerna har varit otydliga så gäller det att inte ge upp. Var klurig och bevärna dig med en stor portion tålamod. Det är som Ted Rosvall brukar säga, en person försvinner inte den vistades bara på ett okänt ställe.